

ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

та методичні рекомендації до їх підготовки з дисципліни «Спеціалізація. Телебачення. Режисер на телебаченні» для студентів IV курсу напряму підготовки 6.030301 «Журналістика».

Змістовий модуль 1. Режисер на телебаченні як професія

Тема 1. Вступ. Зміст і завдання курсу «Спеціалізація. Телебачення. Режисер на телебаченні».

План практичних занять 1-2

1. Режисер на ТБ як професія.
2. Функціональні обов'язки й права.
3. Загальна характеристика різновидів режисерської професії на ТБ. Суміжність професій.
4. Класифікатор функціональних прав і обов'язків режисерської діяльності на ТБ.
5. Відомі вітчизняні режисерські майстерні та їх роль у творенні українського телевізійного контенту.

Практичне завдання:

1. Занотувати рекомендовану літературу.
2. Обрати одну персону (бажано українського простору) й підготувати доповідь про його творчий шлях як режисера. Наприклад, Са Олесь Геннадійович (фільмотека: 2003 – «Мамай» (режисер, автор сценарію, актор), 2013 – «Поводир» (режисер, сценарист), 2005 – «День сьомий» (режисер-постановщик) – фільм про «помаранчеву революцію», 2007 – «Перебіжчик» (у співавторстві з Марком Джонатаном Харрисом).

3. Опрацювати «Кваліфікатор професій, 2014» у статті «Телережисер».

Рекомендована література

Основна: 1. Алова Л. А. Режиссерская энциклопедия / Отв. ред. Г. Компаниченко. – М. : Издательская фирма Материк, 2002. – 221 с.

2. Ширман Р. Телевізійна режисура. Майстер-клас / Р. Ширман. – К. : Телерадіокур'єр, 2004. – 200 с.

3. Фрумкин Г.М. Телевизионная режиссура. Введение в профессию. [учебное пособие для вузов] / Г.М. Фрумкин. – М. : Академический Проект, 2009. – 137 с.

Додаткова: 1. Видеошкола режиссера Андрея Каминского. Семь главных советов или основа основ [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://zoom.cnews.ru/publication/item/1490>

2. Лозовский Б. Н. Журналистика: краткий словарь. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://virlib.eunnet.net/metod_materials/jdictionary/

3. Мащенко І. Г. Енциклопедія електронних мас-медіа: Т. 2: Термінологічний словник основних понять і виразів: телебачення, радіомовлення, відео, аудіо / І. Г. Мащенко. – Запоріжжя: Дике поле, 2006. – 511 с.

4. Юткевич С. Контрапункт режисера / С. Юткевич. – М. : Искусство, 1960. – 448 с.

Тема 2. Екранні матеріали. Побудова екранних творів режисером.

План практичних занять 3-5

1. Специфіка екрану: кіно-, теле-, комп'ютерного.
2. Крупність плану і її застосування у побудові аудіовізуальної інформації. Різновиди кадру і його колорит.
3. Панорамування й тревелінг у режисерському й авторському задумі.
4. Ракурс і лінія горизонту. Поняття «перспективи».
5. Світлове рішення кадру, студійне освітлення при прямих ефірах. Постановочна, подієва зйомка.
6. Побудова мізансцен при художньо-публіцистичному виробництві.
7. Звукове оформлення телематеріалів. Взаємодія інтершуму та інших шумів, їх значення в створенні звукового образу на телебаченні.

Практичне завдання: 1. Переглянути матеріали за другою позицією додаткової літератури та проаналізувати їх на предмет крупності планів, світлових рішень та побудови мізансцен.

2. Здійснити тлумачення різновидів планів, кадрів, ракурсів та класифікацій світла студійного за словником І.Г. Мащенко (третя позиція додаткової літератури).

3. Підготувати виступ «Побудова мізансцен при художньо-публіцистичному виробництві» та наочно продемонструвати (підготувати сценарій на основі розкадровки самостійно обраного телематеріалу).

Рекомендована література

Основна: 1. Дмитровський З. Є. Телевізійна журналістика [навч. посібник / З. Є. Дмитровський. – Львів : ПАІС, 2009. – 224 с.

2. Мастерство продюсера кино и телевидения [учебник] / Под ред. П.К. Огурчикова, В.В. Падейского, В.И. Сидоренко. – М. : Юнити-Дана, 2012. – 858 с.

3. Ширман Р. Телевізійна режисюра. Майстер-клас / Р. Ширман. – К. : Телерадіокур'єр, 2004. – 200 с.

4. Яковець А. В. Телевізійна журналістика: теорія і практика [підручник] / А. В. Яковець. – К. : Видавничий дім „Києво-Могилянська академія”, 2007 – 240 с.

Додаткова:

1. Горпиненко В. Г. Архітектоніка фільму: Режисерські засоби і способи формування структури екранного видовища: автореф. дис. ... д-ра мистецтвознавства: 17.00.01; 17.00.04 / В. Г. Горпиненко; Нац. муз. акад. України ім. П.І.Чайковського. – К., 2000. – 34 с.

2. Дипломні роботи та мастер-клас «Режиссер телевидения» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ntvs.ru/masterclass/>

3. Мащенко І. Г. Енциклопедія електронних мас-медіа: Т. 2: Термінологічний словник основних понять і виразів: телебачення, радіомовлення, відео, аудіо / І. Г. Мащенко. – Запоріжжя: Дике поле, 2006. – 511 с.

4. Филд С. Сценарий / Сид Филд. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.twirpx.com/file/666110/>

Тема 3. Продакшн на телебаченні та роль режисера на кожному етапі виробництва телематеріалу.

План практичних занять 6-8

1. Жанр і формат програми як інструменту роботи журналіста і режисера на телебаченні.

2. Жанрова структура українського телепростору.

3. Підготовчий етап виробництва на ТБ і режисерська робота.

4. Знімальний період: методи роботи і принципи взаємодії членів знімальної групи – журналіста, оператора, режисера.

5. Монтаж і його роль у програмах у запису. Постпродакшн і режисер на телебаченні.

6. Особливості роботи режисера під час трансляції програм у прямому ефірі.

Практичне завдання: 1. Занотувати: Пронин А. Как написать хороший сценарий. – М. : Азбука-Классика, 2008. – 288 с.

2. Підготувати сценарій портретного нариса та здійснити режисерську експлікацію.

3. Укласти словникове тлумачення посад «оператор», «журналіст» та порівняти їх письмово із описом за «класифікатором професій, 2014».

Рекомендована література

Основна: 1. Алова Л. А. Режиссерская энциклопедия / Отв. ред. Г. Компаниченко. – М. : Издательская фирма Материк, 2002. – 221 с.

2. Ангелов А. Практическая режиссура кино / А. Ангелов. – М. : Издательство «Deluxe», 2013. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://angelov.su/prakt_rej/

3. Дмитровський З. Є. Телевізійна журналістика [навч. посібник / З. Є. Дмитровський. – Львів : ПАІС, 2009. – 224 с.

4. Карп В. И. Основы режиссуры / В. И. Карп. – М. : Самиздат, 2009. – 131 с.

5. Мастерство продюсера кино и телевидения [учебник] / Под ред. П.К. Огурчикова, В.В. Падейского, В.И. Сидоренко. – М. : Юнити-Дана, 2012. – 858 с.
6. Рабигер М. Режиссура документального кино. Монтаж [учебное пособие] / М. Рабигер. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://start-school.ru/2013-05-22-referativnoe-izlozhenie-glavy-iz-knig/>
7. Фрумкин Г.М. Телевизионная режиссура. Введение в профессию. [учебное пособие для вузов] / Г.М. Фрумкин. – М. : Академический Проект, 2009. – 137 с.

Додаткова:

1. Вакурова Н. Типология жанров современной экранной продукции [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://evartist.narod.ru/text3/08.htm>
2. Каминский А. С. Вектор замысла. Пошаговый самоучитель тележурналиста / А. С. Каминский. – М.: Эксмо, 2007. – 384 с.
3. Кузнецов Г. В. Так работают журналисты ТВ [учебное пособие] / Г. В. Кузнецов. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 2000. – 224 с.
4. Лозовский Б. Н. Журналистика: краткий словарь. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://virlib.eunnet.net/metod_materials/jdictionary/
5. Теленков Д. В. Особливості телевізійної верстки / Д. В. Теленков. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=2349>
6. Уорд П. Композиция кадра в кино и на телевидении / П. Уорд / Пер. с англ. А. М. Аемуровой, Ю. В. Волковой под ред. С. И. Ждановой. – М. : ГИТР, 2005. – 196 с.

Тема 4. Режисерський задум і варіації на відповідну тему.

План практичних занять 9-10

1. Драматургія телевізійного твору і методи зйомок.
2. Закони драматургії на телебаченні та роль режисера у їх дотримання й реалізації. Драматургія студійної прямоефірної програми (на прикладі шоу-програм).
3. Художня мова і зображальні засоби екрану.
4. Творчо-технологічні підходи та технічні засоби втілення режисерських ідей при підготовці й трансляції телепродукту.

Практичне завдання: 1. Занотувати рекомендовану літературу.

2. Укласти перелік класичну схему законів драматургії для телематеріалів відповідного жанру.
3. Охарактеризувати письмово зображальні засоби екранних творів.

Рекомендована література

- Основна:** 1. Алова Л. А. Режиссерская энциклопедия / Отв. ред. Г. Компаниченко. – М. : Издательская фирма Материк, 2002. – 221 с.
2. Ангелов А. Практическая режиссура кино / А. Ангелов. – М. : Издательство «Deluxe», 2013. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://angelov.su/prakt_rej/
  3. Дмитровський З. Є. Телевізійна журналістика [навч. посібник] / З. Є. Дмитровський. – Львів : ПАІС, 2009. – 224 с.
  4. Карп В. И. Основы режиссуры / В. И. Карп. – М. : Самиздат, 2009. – 131 с.
  5. Мастерство продюсера кино и телевидения [учебник] / Под ред. П.К. Огурчикова, В.В. Падейского, В.И. Сидоренко. – М. : Юнити-Дана, 2012. – 858 с.
  6. Рабигер М. Режиссура документального кино. Монтаж [учебное пособие] / М. Рабигер. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://start-school.ru/2013-05-22-referativnoe-izlozhenie-glavy-iz-knig/>
  7. Фрумкин Г.М. Телевизионная режиссура. Введение в профессию. [учебное пособие для вузов] / Г.М. Фрумкин. – М. : Академический Проект, 2009. – 137 с.

Додаткова:

1. Вакурова Н. Типология жанров современной экранной продукции [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://evartist.narod.ru/text3/08.htm>

2. Каминский А. С. Вектор замысла. Пошаговый самоучитель тележурналиста / А. С. Каминский. – М.: Эксмо, 2007. – 384 с.
3. Кузнецов Г. В. Так работают журналисты ТВ [учебное пособие] / Г. В. Кузнецов. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 2000. – 224 с.
4. Лозовский Б. Н. Журналистика: краткий словарь. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://virlib.eunnet.net/metod_materials/jdictionary/
5. Теленков Д. В. Особливості телевізійної верстки / Д. В. Теленков. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=2349>
6. Уорд П. Композиция кадра в кино и на телевидении / П. Уорд / Пер. с англ. А. М. Аемуровой, Ю. В. Волковой под ред. С. И. Ждановой. – М. : ГИТР, 2005. – 196 с.

Тема 5. Монтаж як головний інструмент реалізації режисерського задуму.

План практичних занять 11-13

1. Монтажні теорії. Види монтажу на телебаченні.
2. Монтаж телематеріалу: журналістські та режисерські підходи.
3. Художня мова і зображальні засоби екрану.
4. Монтаж телепродукту: виключення із правил. Композиція кадру. Монтажна композиція й сприйняття її телеглядачем. Кліповий монтаж та монтаж на рух.
5. Відеоефекти та їх значення.

Практичне завдання: 1. Занотувати рекомендовану літературу.

2. Охарактеризувати письмово різні види монтажу на ТВ.

3. Підібрати наочні приклади (уривки із телематеріалів) щодо демонстрації різних видів монтажу на ТВ.

4. Коротко описати різновиди відеоефектів та відеопереходів (не менше 20).

Рекомендована література

Основна: 1. Алова Л. А. Режиссерская энциклопедия / Отв. ред. Г. Компаниченко. – М. : Издательская фирма Материк, 2002. – 221 с.

2. Ангелов А. Практическая режиссура кино / А. Ангелов. – М. : Издательство «Deluxe», 2013. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://angelov.su/prakt_rej/

3. Дмитровський З. Є. Телевізійна журналістика [навч. посібник / З. Є. Дмитровський. – Львів : ПАІС, 2009. – 224 с.

4. Карп В. И. Основы режиссуры / В. И. Карп. – М. : Самиздат, 2009. – 131 с.

5. Мастерство продюсера кино и телевидения [учебник] / Под ред. П.К. Огурчикова, В.В. Падейского, В.И. Сидоренко. – М. : Юнити-Дана, 2012. – 858 с.

6. Рабигер М. Режиссура документального кино. Монтаж [учебное пособие] / М. Рабигер. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://start-school.ru/2013-05-22-referativnoe-izlozhenie-glavy-iz-knig/>

7. Фрумкин Г.М. Телевизионная режиссура. Введение в профессию. [учебное пособие для вузов] / Г.М. Фрумкин. – М. : Академический Проект, 2009. – 137 с.

Додаткова:

1. Вакурова Н. Типология жанров современной экранной продукции [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://evartist.narod.ru/text3/08.htm>

2. Каминский А. С. Вектор замысла. Пошаговый самоучитель тележурналиста / А. С. Каминский. – М.: Эксмо, 2007. – 384 с.

3. Кузнецов Г. В. Так работают журналисты ТВ [учебное пособие] / Г. В. Кузнецов. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 2000. – 224 с.

4. Лозовский Б. Н. Журналистика: краткий словарь. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://virlib.eunnet.net/metod_materials/jdictionary/

5. Теленков Д. В. Особливості телевізійної верстки / Д. В. Теленков. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=2349>

6. Уорд П. Композиция кадра в кино и на телевидении / П. Уорд / Пер. с англ. А. М. Аемуровой, Ю. В. Волковой под ред. С. И. Ждановой. – М. : ГИТР, 2005. – 196 с.

Змістовий модуль 2. Засоби й методи режисури на ТБ

Тема 1. Особливості авторських та режисерських проектів на телебаченні.

План практичних занять 1-3

1. Закони драматургії на телебаченні й режисерське рішення.
2. Сценарій і режисерська експлікація (трактовка авторського задуму). Правила переносу сценаріїв на знімальний майданчик чи «польову» зйомку.
3. Засоби реалізації зав'язки, розвитку дії, кульмінації та розв'язки.
4. Застосування принципу контрасту, контрапункту, конфлікту тощо.
5. Особливості серіального виробництва.
6. Технологія реалізації ситуаційних комедій, скітчкомів, теледрам, розслідувань тощо.

Практичне завдання: 1. Занотувати рекомендовану літературу.

2. Підібрати тлумачення поняття «режисерська експлікація» із різних джерел.

3. Підготувати виступ на тему «Особливості продакш-студій провідних вітчизняних телеканалів».

4. Завершити етап препродакшну та здійснити зйомку всіх компонентів авторського нарису.

Рекомендована література

Основна: 1. Алова Л. А. Режиссерская энциклопедия / Отв. ред. Г. Компаниченко. – М. : Издательская фирма Материк, 2002. – 221 с.

2. Карп В. И. Основы режиссуры / В. И. Карп. – М. : Самиздат, 2009. – 131 с.

3. Мастерство продюсера кино и телевидения [учебник] / Под ред. П.К. Огурчикова, В.В. Падейского, В.И. Сидоренко. – М. : Юнити-Дана, 2012. – 858 с.

4. Фрумкин Г.М. Телевизионная режиссура. Введение в профессию. [учебное пособие для вузов] / Г.М. Фрумкин. – М. : Академический Проект, 2009. – 137 с.

Додаткова: 1. Мащенко І. Г. Енциклопедія електронних мас-медіа: Т. 2: Термінологічний словник основних понять і виразів: телебачення, радіомовлення, відео, аудіо / І. Г. Мащенко. – Запоріжжя: Дике поле, 2006. – 511 с.

2. Лозовский Б. Н. Журналистика: краткий словарь. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://virlib.eunnet.net/metod_materials/jdictionary/

3. Уорд П. Композиция кадра в кино и на телевидении / П. Уорд / Пер. с англ. А. М. Аемуровой, Ю. В. Волковой под ред. С. И. Ждановой. – М. : ГИТР, 2005. – 196 с.

4. Филд С. Сценарий / Сид Филд. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.twirpx.com/file/666110/>

5. Юткевич С. Контрапункт режисера / С. Юткевич. – М. : Искусство, 1960. – 448 с.

Тема 2. Функції режисера на телебаченні під час прямоефірних програм.

План практичних занять 4-5

1. Драматургія студійної інтерактивної програми (на прикладі шоу-програм).

2. Режисерська робота під час репортажної зйомки чи репортажних включень під час новинних програм.

3. Робота над випуском інформаційних програм із декількома джерелами відеозображення. Взаємодія режисера, його помічника зі звукорежисером, його асистентом та освітлювачами.

4. Функції режисера під час ранкових ефірів на телебаченні.

5. Діапазон виражальних засобів телевізійних трансляцій під час прямих трансляцій.

Практичне завдання: 1. Занотувати рекомендовану літературу.

2. Підготувати 5 визначень поняття «програма» (інтерактивна, прямоефірна, інформаційна).

3.

Рекомендована література

Основна: 1. Алова Л. А. Режиссерская энциклопедия / Отв. ред. Г. Компаниченко. – М. : Издательская фирма Материк, 2002. – 221 с.

2. Ангелов А. Практическая режиссура кино / А. Ангелов. – М. : Издательство «Deluxe», 2013. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://angelov.su/prakt_rej/
3. Карп В. И. Основы режиссуры / В. И. Карп. – М. : Самиздат, 2009. – 131 с.
4. Мастерство продюсера кино и телевидения [учебник] / Под ред. П.К. Огурчикова, В.В. Падейского, В.И. Сидоренко. – М. : Юнити-Дана, 2012. – 858 с.
5. Фрумкин Г.М. Телевизионная режиссура. Введение в профессию. [учебное пособие для вузов] / Г.М. Фрумкин. – М. : Академический Проект, 2009. – 137 с.

Додаткова:

1. Лозовский Б. Н. Журналистика: краткий словарь. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://virlib.eunnet.net/metod_materials/jdictionary/
2. Мащенко І. Г. Енциклопедія електронних мас-медіа: Т. 2: Термінологічний словник основних понять і виразів: телебачення, радіомовлення, відео, аудіо / І. Г. Мащенко. – Запоріжжя: Дике поле, 2006. – 511 с.
3. Теленков Д. В. Особливості телевізійної верстки / Д. В. Теленков. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=2349>

Тема 3. Робота режисера над документальним телематеріалом.

План практичних занять 6-8

1. Художня публіцистика і режисерська майстерність.
2. Постановочна режисерська робота на ТБ.
3. Особливості режисерської роботи над фільмом-портретом, теленарисом, есе.
4. Взаємодія режисера та режисера монтажу (монтажером).
5. Підготовка монтажних листів та монтажних планів телефільму.
6. Поняття «екранний час» та образна структура телетвору.
7. Герой на екрані.
8. Деталі. Художні тропи і римовані кадри у телевиробництві.

Практичне завдання: 1. Здійснити редагування (монтаж), обробку звуку й под. самостійно зрежисованого телематеріалу.

Тема 4. Режисерська робота над пізнавальними телепрограмами.

План практичних занять 9-10

1. Постановочна режисерська робота на ТБ.
2. Ігрові та неігрові телепрограми та функції режисера в них.
3. Драматургія студійних і позастудійних програм.
4. Пластична культура режисера на телебаченні.
5. Режисер і продюсер на телебаченні: реалії вітчизняного сьогодення.
6. Роль режисера анімації та комп'ютерної графіки, режисера інтернет-програм та режисера мультимедіа у сучасному телепросторі.

Практичне завдання: 1. Завершити монтаж самостійно підготовленого телематеріалу та здійснити його художню обробку.

Тема 5. Практичне застосування режисерських знань і вмінь.

План практичних занять 11-12

1. Застосування технічних засобів телевиробництва та комп'ютерних технологій (програм редагування) в підготовці аудіовізуальної продукції.
2. Практична реалізація самостійної режисерської роботи: позитивні й невдалі моменти.
3. Дотримання технології створення телевізійних матеріалів при розробці режисерської концепції даної теми, законів драматургії та звукової палітри телебачення молодими режисерами.

Практичне завдання: 1. Підготувати до показу самостійно спродюсований теленарис.
 2. Презентувати паперовий варіант відеороботи.
 3. Підготуватися до самоаналізу вдалих й не вдалих моментів режисерської роботи.